

Muzikál Dracula optikou histórie a kresťanskej kultúry (Druhá časť)

Lucia Laudoniu

30. mája 2022 ✚ **História Kultúra**

predchádzajúca časť:

Muzikál Dracula optikou histórie a kresťanskej kultúry (Prvá časť)

Poslušnosť bez hraníc je otroctvo, neposlušnosť bez hraníc anarchia. Historický Dracula pil z oboch týchto politických črpákov.

Za pánom zadunajskej zeme by sme sa mohli prekvapivo vybrať aj do Lučenca. V novembri 1462 čelil vykonštruovanému obvineniu zo zrady kresťanskej *οἰκουμένη* a z kolaborácie s polmesiacom nad Bosporom. Rinčanie zbraní vystriedal pohľad na hrdzavý les mreží uhorských temníc vo Vyšehrade a Budíne. Ďalšie perá pokropili pijak času atramentom nových špekulácií. Valašské knieža vraj zatkol husita Jan Jiskra z Brandýsa niekde pri dnešnom Lučenci, kde ho krátky čas aj väznil. Kedy a ako dlho? *Nescitur*.

Na chlad väzenských kobiek bol rumunský „krutohlavec“ zvyknutý už od detstva. A zvyk je, ako dobre vieme, *tunica ferrea*. Po tom, čo Huňady odrazil tureckého agresora na rieke Ialomița, nahnevaní synovia Alahovi nariadili okamžitý útok na Valašsko. Draculov otec Vlad II. tentoraz vojensky zlyhal a ocitol sa v tureckom zajatí. Sultán bol ochotný prepustiť ho za podmienok, že pošle Vysokej porte ako rukojemníkov svoje dve malé deti, chlapcov Vlada a Radua. Budúca hviezda vampírskej pseudokultúry teda naberala lesk na osmanskom dvore, kde vraj nabodávali na koly myši a potkany (aj tie v ľudskej koži). Psychologický balvan napichávača neskoršiemu Ľepešovi obrazne zavesili na krk sami Osmani, nepriatelia Kristovho mena a živého Boha, ktorý je *Omnisapiens*, Všemúdry.

Vitajte v „Draculove“. Vlad III. Narážač sa narodil v transylvánskom Segešvári, v tomto kraji však nevládol.

Zdroj: flickr.com

Adversarii fidei, nepriatelia viery, majú pravdepodobne na svedomí aj ohováračskú kampaň proti Draculovi, za ktorú by sa nemuseli hanbiť ani podaktorí marketingoví mágovia našich dní. Mašinéria klebiet

desila európsky Západ už za života kniežaťa. Fantázie Brama Stokera sú v tomto kontexte iba zlatou tehličkou na vrchole pichľavej pyramídy.

Prvé príbehy o zverstvách valašského monarchu cirkulovali v germánskom prostredí, kam prenikli z budínskeho dvora. Pamflet inkorporovaný do kroniky rektora viedenskej univerzity Thomasa Ebendorfera sa nedá čítať *cum risu*, s úsmevom... No bez vetra sa ani lístok nepohne. O Draculovo negatívne „pí-ár“ sa postarali protestantskí saskí obchodníci, ktorí mali panovníka „v zuboch“ kvôli jeho ekonomickým reformám. Saské peniaze totiž necupitali do štátnej valašskej pokladnice, ale do blízkeho Uhorska. Aby Dracula urobil koniec nelegálnemu zahraničnému obchodu a s ním spojeným daňovým únikom, v „prekliatom“ roku 1459 brutálne usmrtil vyše tristoštyridsať saských kupcov z Valašska. Tým, čo nechceli akceptovať jeho prísne pravidlá a presmerovali tok svojich ziskov *extra aerarium*, knieža pohrozil odseknutím nosa a uší.

Uši špicľov mali o dôvod viac nenávidieť vládcu a prifarbovať jeho radikálne (na Balkáne však bežné) metódy riešenia sporov. Sasi hlásiaci sa k odkazu Lutherovej reformácie považovali pravoslávne pokrsteného Vlada Ťepeša za bludára a vysmievali sa jeho byzantskej úcte k Bohorodičke. Ruský diplomat Feodor Kuricyn je v otázke Draculovej náboženskej príslušnosti ďalším železkom v ohni. Z jeho podivného spisu *Rozprávania o vojvodovi Draculovi* sa dozvedáme, že Vlad III. bol... rímsky katolík!

Kuricyn bol všetko možné, len nie orthodoxný kresťan. Podľa mienky historikov patrila tento Rus v diplomatických zväzkoch s valašským kniežacím prestolom k odnoži novgorodsko-moskovskej herézy judaizátorov (*židovstvujuščí*). Sekta namiešala ruskému pravoslávnu vražedný kokteil z protestantského antiklerikalizmu, judaistických impulzov, ikonoborectva a štipky východoslovanských pohanských praktík, pravoslávna hierarchia sa preto od tejto spirituálnej plesne nad jagavými cibulkami starej Rusi striktnie dištancovala. V rumunských zemiach sekta nezapustila korene vôbec.

Heretik Kuricyn si z katolíka Draculu spravil ideologický terč. Jeho zbierka devätnástich príbehov napriek tomu vykresľuje panovníka v podstatne lepšom svetle, než pramene, *damnatio memoriae*, nemeckej proveniencie. Prípady Draculovho údajného sadizmu sa v Kuricynovom diele dajú spočítať na prstoch jednej ruky (sú obsiahnuté len v štyroch anekdotách). S obskurnými naráciami mala ruská ľudová slovesnosť už svoje skúsenosti. Rovnaké literárne archetypy, aké Kuricyn aplikoval na Draculu, ľahko vystopujeme v legendách o Ivanovi Hroznom. Orlie nosy historikov často kladú, *dubitationis causa*, Kuricynovo svedectvo pod paľbu textovej kritiky. Pokiaľ je hypotéza, že tento valašský mocnár a turecký vazal zložil *confessio fidei* do rúk Mateja Korvína, duchovne prekročil Tiber a podriadil sa pápežskému Rímu, pravdivá (agnostické hlasy kričia, že si týmto krokom mienil zabezpečiť politickú priazeň prvého muža Uhorska), nepriateľstvo saských luteránov a pravoslávnych rumunských bojarov voči nemu získava smutnú konfesijnú príchuť. *Ex quo conficitur, ut...* Dracula za vernosť rímskej tiare zaplatil vlastnou povestou.

Pred valašským kniežatom bledli strachom aj turbany, on sa túlil k pápežskej tiare.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Po draculovskej katolíckej stope sa v roku 2014 vybrala mladá neapolská doktorandka Erika Stella. Priaznivci jej výskumov sú presvedčení, že neskorší stokerovský upír nezomrel na bojisku, ale padol do tureckého zajatia, odkiaľ ho vyslobodila jeho „tajná“ dcéra Maria Balsa. Ak je práve toto *veritas veritatum*, potom je Draculova hlava posmrtné štátá Turkami a balzamovaná v mede (podobnému privilegiu sa mimochodom „tešilo“ telo helenistického dobyvateľa Alexandra Veľkého pochované v rakve plnej medu) rozprávkou pre dospelých.

Žena s menom Maria Antonia Balsa skutočne existovala. Bola manželkou neapolského šľachtica Giacoma Alfonsa Ferilla – a mala balkánsky pôvod! Mienka, že ide o Draculovu dcéru, je divokejšia, než všetky rumunské lesy, a predsa nepatrí do archívneho šuplíka. Balsina krypta v metropole pod Vezuvom sa z hľadiska heraldiky od náhrobkov talianskej nobility výrazne líši. Z kameňov na nás hľadia symboly rádu draka a valašských kniežat. Odtiaľ nie je ďaleko k predstave, že pod katafalkom v katolíckom chráme Santa Maria La Nova odpočívajú (alebo v istom období dejín mohli odpočívať) pozostatky Vlada III. Ťepeša. Z cirkevnoprávneho hľadiska nebolo štandardom, aby v katolíckej svätyni pochovali (z pohľadu Západu) schizmatického monarchu – iba ak by sa zjednotil *cum cathedra Petri*. Hypotézy sú čosi ako myšlienkové lepidlo. Spájajú dovedna roztratené čriečky rozbitej ikony historickej pravdy.

Potoky reality a z ľadovca pýchy vytesaný *semihumanus* Dracula v úspešnom českom muzikáli sa však nikdy nestretnú v spoločnej kvapke krvi. Muzikálový *sceleratus amans* alias milujúci podliak by svojej polovičke kňažnej Adriane zniesol modré z neba (pravdaže, keby v nebo aj skutočne veril). V živote historickej postavy však figurovali tri manželky – a zomierali jedna po druhej, kmotrička Smrť ich kosila ako obilie.

Draculova prvá manželka, ktorej meno spláchol čas dolu Dunajom, sa z cimburia pevnosti Poenari vrhla do priepasti. Citadelu obsadili Alahovi služobníci a vystrašená kňažná prenasledovaná tureckými mečmi ako loveckými psami spadla dolu. Nie je jasné, či si na život v panike siahla sama (exegéti dejín sa prikláňajú k tejto možnosti) alebo sa pošmykla. *Incertum est*. Čo legenda prezrádza ďalej? Kňažná nosila pod srdcom

nenarodeného princa. Dracula, ktorý práve unikal pred Turkami podzemnými kazematami, videl cez okienko strieľne, ako sa telo jeho tehotnej milovanej rozbíja o skaly, akoby bolo z porcelánu.

Vyznávačom Koránu to neľútostný panovník spočítal opäť po svojom. Na jednej z audiencií im prikázal, aby si dali dolu turbany. Turci odmietli, Dracula preto nariadil sluhom, aby im turbany pribili o hlavy klinecami...

Súd nad dušou vampíra. Snímka videosekvencie z obnovenej inscenácie muzikálu z roku 2009.

Zdroj: youtube.com

Láska k mŕtvej manželke spája historickú skutočnosť, muzikál i sfilmovaný hororový sujet Francisca Forda Coppolu z roku 1992. Kinosnímka ukazuje Draculovu ženu, ktorá dostane správu, že jej muž padol v boji s Turkami. Správa je falošná, no kňažná sa to už nedozvie, pretože v afekte spácha *suicidium*. Slnko po búrke nestihlo vyjsť. Cirkev má voči pohrebu samovrahyne pochopiteľné výhrady. Dracula odhodí ako ponožky aj posledné zvyšky pokory, preklína Boha, znesväť kaplnku a mečom prebodne kríž. Týmto blasfemickým úkonom dochádza k jeho „vampirizácii“. Tolko hororová fikcia.

Aj muzikálový Dracula sa zrieka Krista. *Sine infamia* vyplieni kláštor a cíti sa ako deifikovaný Dioklecián, vzkriesený pohanský imperátor, pre ktorého krv je len „tekutina jak pot či slina, a proto vždycky poteče“.

Netuší, že za monastierskou bránou hľadá bezpečný úkryt a pokoj aj lekár, ktorý mohol zachrániť Draculovu ťažko chorú tehotnú manželku. Tá zomiera krátko po pôrode mŕtveho dieťaťa. Rozzúrený diktátor, *infestus, iniquus*, sa preto rúha Stvoriteľovi s bezohľadnosťou hodnou hereziarchu Aria. Kliatba, ktorú na Draculu uvalil kňaz vo chvíli, keď muzikálové knieža spolu so svojím vojskom zmasakroval mníšske *refugium*, začína pôsobiť.

Motív maledikcie v opernej kultúre dokonale reprezentuje Verdiho hypermelodický *Rigoletto*. Kostrou opery je hra *Kráľ sa zabáva* Victora Huga, ktorá vo svojej dobe šokovala nekompromisnou obžalobou morálnej trosky v plášti francúzskych kráľov – zhýralca so srdcom Casanovu na diaľnici do pekla.

Jeden z najlepšie zachovaných portrétov pravdepodobne katolíckeho turkobijca sa kúpe v tme.

Zdroj: picryl.com

Magnum opus talianskeho operného „tónotepca“ sa pôvodne malo volať *La maledizione*, čo v preklade z taliančiny znamená kľatba. Cenzori však tomuto názvu nedali pečiatku súhlasu. Ironický šašo Rigoletto so žihľavovým jazykom je prekliaty, keďže posluhuje záletníckemu pánovi s tvárou barokového Cupida.

Maledictio dopadajúca na Rigolettovu hlavu má charakter morálneho varovania, no anatéma vynesená nad Draculom priamo v zovretí kláštorných múrov má ešte silnejší intenzifikačný príznak. Je to hrom exkomunikácie, *anathema sollemnis*, ktorá má v niektorých východokresťanských komunitách svoje liturgické zrkadlo.

Cirkvi byzantského kultúrneho „Commonwealthu“ (medzi nimi napríklad aj gréckokatolícki melchiti) praktizujú na prvú nedeľu veľkého predpaschálneho pôstu zvláštny rítus. Na Slovensku ho nezažijeme. Kňaz číta *alta voce* kapitoly z takzvaného synodika (*synodicum orthodoxiae*). Jadrom obradu je doxológia a niekoľkonásobná proklamácia anatém učiteľom lži a heretikom z rôznych epoch kresťanských dejín. Tieto kľatby sú na rétorických váhach vyvážené spievaním *polychronia* (mnoholetia) blahoverným cisárom a cirkevným otcom. Promulgácia anatém práve v tento deň nie je vecou náhody. Nedeľa orthodoxie sa v byzantskom kalendári predsa spája s víťazstvom svätej viery nad ikonoklasickými kontroverziami a čítanie synodika má byť aktom utvrdenia pravoveria, nie varením ortute nenávisti.

Anatéma „*bud' navždy proklet, Draculo*“, hudobné žihadlo bodajúce diváka počas celého muzikálu, je alúziou na východný zvyk liturgickej promulgácie kľatob nad heretikmi na prvú pôstnu nedeľu. Česká rocková opera o slávnom Rumunovi je plná ďalších filozofických úlomkov z kresťanskej prosfory. Ktoré to sú, rozlúštíme v záverečnej časti našej draculovskej trilógie.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/muzikal-dracula-optikou-historie-a-krestanskej-kultury-druha-cast/>